

STRAIPSNIO
PUBLIKACIJĄ PARĖMĖ

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS MINISTERIJA

Martyna JURKEVIČIŪTĖ

POSTPANDEMINIS LONDONO MENO GYVENIMAS

Menotyrininkė Martyna JURKEVIČIŪTĖ, šiuo metu gyvenanti Didžiosios Britanijos sostinėje, nagrinėja, kaip keturis mėnesius trukęs karantinas ir po jo naujai atsiradusios taisyklės pakeitė Londono meno erdves. Meno galerijos ir muziejai šiandien dar neprimena prieš karantiną buvusių erdvių. COVID-19 reglamentai sustabdė nesibaigiančius žiūrovų srautus ir meno institucijas supančiojo naujomis taisyklėmis: privaloma išankstine registracija, rodyklėmis sužymėtais maršrutais, pasikeitusiu kūrinų eksponavimu ir ribotu lankymosi laiku. Tekste aptariamos įtakingiausios Londono meno galerijos, nagrinėjama, kaip dėl pandemijos pasikeitė meno erdvės, parodų ekspozicijos.

POSTPANDEMIC ARTISTIC LIFE IN LONDON

The London-based art historian and critic Martyna JURKEVIČIŪTĖ explores how the four-month-long lockdown has affected recently reopened art galleries and museums and their visitors. In short, Covid-19 regulations mean a much smaller flow of visitors than usual, and impose limitations before and during the visit, including compulsory advance booking, one-way systems, altered exhibition layouts, and limited time slots for visitors. The article discusses the leading London institutions, and their respective changes and exhibitions.

Kovo viduryje, Londone prasidėjus karantinui, meno institucijos privalėjo užverti duris. Metų metus į priekį planuojamas meno renginių, parodų bei mugių kalendorius akimirksniu sugriuvo, o kultūrinis gyvenimas keliems mėnesiams persikėlė į virtualią erdvę. *White Cube* ir *Saatchi* meno galerijos kvietė menininkus iš viso pasaulio dalytis savo karantine kasdienybe, naujais kūrybiniais sumanymais ir dabarties apmąstymais. *Hayward* galerijoje vos porą savaitių veikė paroda „Tarp medžių“, kurioje eksponuoti 37 menininkų darbai. *Whitechapel* galerijos tinklalapyje intensyviai skelbti įvairių menininkų interviu ir trumpametražiai filmai. *Tate Britain* siūlė virtualius pasivaikščiojimus po britų dailės istoriją. Visos meno institucijos ieškojo kuo patogesnių būdų, kaip palengvinti priėjimą prie duris užvėrusio kultūrinio gyvenimo.

Toks keistas gyvenimas virtualioje erdvėje truko net keturis mėnesius, ir tik antroje vasaros pusėje vaiduokliais virte muziejai ir dulkes ant eksponatų kaupiančios galerijos vėl įsileido žiūrovus. Beveik visos didžiosios Londono meno galerijos duris atvėrė pratęsdamos prieš pandemiją eksponuotas parodas (išskyrus Nacionalinę portretų galeriją, kuri dar pandemijos metu paskelbė uždaranči keletą metų trukusiančią rekonstrukcijai). Tačiau kultūriniam gyvenimui dar toli iki grįžimo į ankstesnes vėžes. Pavyzdžiui, viena didžiausių tarptautinių meno mugių *Frieze*, Londone vykstanti spalio mėnesį, dar vasaros viduryje, siekiant išvengti didelių susibūrimų, perkelta į virtualią erdvę. Regento parke, kur paprastai vyksta kasmetinė *Frieze* mugė, organizatoriai paliko tik skulptūrų ekspoziciją.

Net ir po karantino Londono meno erdvės gyvos ir pulsuojančios, todėl siekiant suvaldyti lankytojų srautus įvesta

Andy WARHOL. Marilyn diptikas. 1962. Tate © 2020.
The Andy Warhol Foundation for the Visual Arts, Inc. /
Licensed by DACS, Londonas

privaloma išankstinė registracija į parodas ir nuolatinės galerijų, muziejų ekspozicijas. Ėjimas į muziejus tampa iš anksto planuojama pramoga, kai privalu atvykti dar ir pasirinktu laiku, o bilietai tirpsta akyse, tad nebelieka galimybės spontaniškai užsukti į parodą ar tiesiog pasivaikščioti po galeriją. Atrodo, kad tokia sistema liks dar kurį laiką, todėl reikia prantintis atidžiau planuoti meno maršrutus. Kita vertus, tai suteikia galimybę visai kitaip pažvelgti į jau pažįstamas erdves. Meno institucijos, regis, apsivalė nuo didelių žmonių srautų. Tarkim, Viktorijos ir Alberto muziejuje nebereikia sprautis pro nesibaigiančias turistų grupes (šiuo metu Anglijoje leidžiami ne didesni nei 6 asmenų susibūrimai), salėse mažiau triukšmo, garsų, ir patys eksponatai po truputį atgauna erdvę ir ją užpildo savo buvimu. *White Cube* galerijos, kurios, beje, buvo atidarytos vienos pirmųjų po karantino, net ir savaitgaliais (kuomet anksčiau suplūsdavo minios lankytojų) į parodas įleidžia vos kelis žiūrovus. Iš pirmo žvilgsnio, regis, vaikščioji po uždarytą galeriją, ir tik kartkartėmis šmėkšteli vienas kitas kartu parodoje esantis žmogus. Prisiminus netylantį šurmulį prieš karantiną veikusiose parodose, pokarantinės meno erdvės tampa ramybės oazėmis, kur laikas išties bent trumpam stabteli.

Po karantino atsiradusios taisyklės pakeitė ir kai kurių parodų ekspozicijos detales. Tai ypač jaučiama Andy Warholo retrospektyvinėje parodoje *Tate Modern* galerijoje. Dėl COVID-19 reglamentų paroda prarado dalį žavesio, ką ir kalbėti apie tai, kad dėl privalomo vieno metro atstumo laikymosi prie informacinių lentelių pradeda driektis kaukėtų žiūrovų eilės; pakito ir pati ekspozicija. Vienoje iš salių parodos kuratoriai įrengė 1966 metais menininko kartu su inžinieriumi Billy Klüveriu sukurtą instaliaciją „Sidabriniai debesys“. Šiame darbe helio pripildyti metaliniai balionai-debesys, turėję sklaidyti po visą salę ir leisti žiūrovams fiziškai įsitraukti į instaliaciją, siekiant išvengti bet kokio žmonių sąlyčio, buvo palikti kyboti palubėse, taip sugriaunant ir dalį magiškos instaliacijos iliuzijos. Pirmą kartą patekus į kambarį atrodo, kad jis tuščias. Tik vėliau pastebi palubes ir paskaitai čia pat ant sienos esančią informaciją. Organiškas ir įtraukiantis kūrinytas tapo statiškas ir nuobodus. Taip pat pranyksta ir Warholo kiną, jo bendradarbiavimą su muzikos grupėmis įvaždinantis kambarys, esantis iškart po „Sidabriniai debesys“ instaliacijos. Juodas kambarys, pripildytas ekranų, daug garso ir skirtingų

Andy WARHOL. Instaliacija. 2020. *Tate Modern*, Londonas. Fotografas – Andrew DUNKLEY

vaizdų iš menininko filmų, vakarėlių ir muzikinių klipų, uždarytas. Vietoj jo liko tik vienas ekranas ir iš gilumos atskriejantys vakarėlio garsai. Šis kambarys, turėjęs sukurti Warholo gyvenimo iliuziją, žiūrovus perkelti į aštuntojo dešimtmečio Niujorko klubo atmosferą, yra svarbus tiek kaip menininko biografijos, tiek kaip kūrybos detalė, tačiau, siekdami užtikrinti visų saugumą ir išlaikyti atstumą tarp parodos lankytojų, organizatoriai kambarį laikinai uždarė.

Andy WARHOL. Instaliacija. 2020. *Tate Modern*, Londonas. Fotografas – Andrew DUNKLEY

Aubrey BEARDSLEY. Povo drabužis. Ilustracija Oscaro Wilde'o pjesei „Salomé“. 1893.
Stephen CALLOWAY. Nuotraukos © Tate

Cao FEI. *Blueprints* (instaliacija. *Serpentine Gallery*, 2020, kovo 4–gegužės 17). Fotografas – Gautier DEBLONDE

Cao FEI. *Nova*. 2019. Video. 109'. *Courtesy the artist, Vitamin Creative Space and Sprüth Magers*

Haid Parke įsikūrusi *Serpentine* meno galerija duris atvėrė pratęsdama multimedijų menininkės Cao Fei parodą „Schema“. Ekspozicijoje kartu su menininkės videodarbai bei filmais pristatytas ir pirmasis jos sukurtas virtualios realybės darbas „Amžina banga“, nukeliantis žiūrovus į vieną iš parodoje rodomų filmų scenų. Apmadau, bet galerijai, kad išvengtų lankytojų sąlyčio, teko atsakyti virtualios realybės akinių. Susidomėjimas paroda buvo itin didelis, tad darbuotojai tikriausiai nebūtų spėję kaskart dezinfekuoti akinių. Apžiūrėti kūrinių buvo kviečiama pasitelkus išmaniuosius telefonus, tik ne kiekvieno mobilieji prietaisai veikė, o ir efektas vargu ar prilygo originaliam variantui.

Dar viena keista meno erdvėse atsiradusi apribojimų pasekmė – vienpusis eismas. Apsilankymus meno erdvėse nuo šiol žymi rodyklės ant grindų, o pavieniai prižiūrėtojai salėse vis primena laikytis nurodytos tvarkos. Nacionalinėje dailės galerijoje ekspozicija suskirstyta trimis kryptimis: A, B ir C, jas lankytojai gali rinktis priklausomai nuo to, kurio laikotarpio meną nori pamatyti. Nebelieka laisvės klajoti paskirose salėse nežinant, ką toliau atrasi, nebelineka laisvės sugrįžti prie patikusių kūrinių. Nebeliko laisvės ir piešti galerijos erdvėse. Kūrinius kopijuojantys ir eskizuojuojantys studentai bei meno mėgėjai būdavo pasklidę po visą galeriją, beje, ir pati institucija suteikdavo priemonių, popieriaus ir pieštukų kiekvienam, norinčiam prisidėti. Šiuo metu siekiant palaikyti kuo organišką lankytojų judėjimą ir išvengti susibūrimų, kiekvienas stabelėjęs paeskizuoti mandagiai paprašomas judėti tolyn. Net prisėdęs ant suolo trumpam pailsėti ir pasigėrėti architektūra bei septynioliktą amžiaus paveikslais, jautiesi keistai, lyg nusikalstum, tad, nenorėdamas nieko trikdyti, greitai ir vėl judi baltų rodyklių keliais.

Suvaržytas judėjimas ypač buvo jaučiamas Aubrey Beardsley parodoje, vykusioje *Tate Britain* galerijoje, kuri, lankantis savaitgalį, buvo tiesiog perpildyta lankytojų. Beardsley paroda – viena daugiausia dėmesio sulaukusių parodų, galerijoms vėl atvėrus duris po karantino. Čia eksponuota net 240 menininko piešinių ir iliustracijų. Nedidelio formato darbai itin detalūs – jiems apžiūrėti ir įsigilinti į vaizdus reikia daugiau dėmesio. Dauguma kūrinių eksponuoti kartu su informacinėmis lentelėmis, nurodančiomis kontekstą, idėjas

ir suteikiančiomis daugiau žinių apie atskirus kūrinius. Vienpusis eismas sustabdė laisvą migraciją po parodą, o didelė vaizdų bei informacijos gausa galiausiai sukūrė nesibaigiančias eiles lankytojų, norinčių patekti į parodą, laukiančių per eiti iš salės į salę ar tiesiog pamatyti kitus kūrinius. Dėl to didelė paroda galiausiai tik dar labiau prailgo.

Jau minėta *Serpentine* galerija užpildyta ekranais, videodarbai bei filmais, o kai kurie jų trunka ir daugiau kaip porą valandų. Prieš apsilankymą parodoje galerijos darbuotoja perspėja, jog palikęs vieną iš salių atgal grįžti nebegalėsi. Tai iš karto priverčia kitaip planuoti ekspozicijos apžiūrėjimą. Negana to, dėl didelio susidomėjimo menininkės darbai žiūrovai parodoje gauna vienos valandos limitą, tad ilgiau filmą užsižiūrėjęs lankytojas gali būti paprašytas judėti toliau.

Akivaizdu, kad Didžiosios Britanijos sostinės gyventojai išsiilgę parodų, tačiau postpandeminis formatas kurį laiką dar neprimins ankstesnio gyvenimo. Įdomu, kokios bus tolesnės parodos, kai kuratoriai ir organizatoriai iš anksto atsižvelgs į naujas taisykles ir reglamentus. Tiesa, *Saatchi* galerija viena iš nedaugelio duris atvėrė su nauja paroda, kurioje eksponuoti šiais metais Londono pirmaujančiose meno mokyklose (Karališkojoje dailės akademijoje, Slade'o menų mokykloje, Goldsmithso universitete, *Central Saint Martins* meno ir dizaino kolegijoje, Čelsio, Vimblondone bei Kambervelio menų kolegijose) studijas baigusiu jaunųjų menininkų baigiamieji darbai. Daugelis iš kūrinių, kaip ir pati paroda, sutelkė dėmesį į keistai pakrypusį pasaulio gyvenimą ir naująją kaukėtąją visuomenę, o parodos kuratorės Mazzy-Mae Green ir Greta Voeller viename iš interviu pasakojo visą laiką turėjusios dirbti nuotoliniu būdu ir eksponuojamus darbus matė tik kompiuterių ekranuose. Pirmą kartą atsidūrusios paskirtoje galerijos erdvėje ir išvydusios kūrinius kuratorės kai kurias detales turėjo perplanuoti čia pat vietoje. Teatrų ir koncertų salės kol kas dar apskritai neturėjo progos atsidaryti, tad dailės institucijos lieka vieninteliai kultūros šaltiniai postkarantininiame Londone. Muziejai ir galerijos dar niekada nebuvo tokie reikalingi ir išsiilgti kaip šiandien.

Martyna JURKEVIČIŪTĖ